

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQI
O'quv-uslubiy boshqarma
№ 664
«3» 07 2024

“TASDIQLAYMAN”
Namangan muhandislik-
qurilish instituti rektori
Sh.T.Ergashev
2024 yil “ ”

HAYOT VA INSON FAOLIYATI HAVFSIZLIGI
FANINING
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	1 000 000 – Xizmatlar
Ta'lim sohasi:	1 020 000 – Xizmat ko'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishi:	61020200–Mehnat muhofazsi va texnika xavfsizligi (tarmoqlar bo'yicha)

Namangan-2024

Fan modul kodi XFX2306	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ESTS – Kreditlar 6
Fan modul turi majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftalik dars soatlari 6
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari, soat	Mustaqil ta'lim, (soat)	Jami yuklama (soat)
1 Hayot va inson faoliyati havfsizligi	M/44 A/46	90	180

I. Fanning mazmuni

Oliy ta'lim muassasalarida Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi yo'nalishidagi ta'lim sohasi mutaxassislarini tayyorlash uchun "Hayot va inson faoliyati havfsizligi" fan sifatida kiritilgan. Mazkur fan bo'yicha o'quv dasturi O'zbekiston Respublikasi Davlat ta'lim standartlari va Malaka talablaridan bakalavr tayyorlash mazmuni va saviyasini majburiy minimumiga bo'lgan talablariga muvofiq tuzilgan. Ma'lumki, hozirgi fan taraqqiyoti, texnika va umumiy holda sanoat tarmoqlarining rivoji ishlab chiqarishni rivojlantirilishida muhim hisoblanadi. Bularning barchasi ishlab chiqarishdagi texnologik jarayonlar bilan bog'liq bo'lib, amalda xavfsizlikni ta'minlash orqali, ishlab chiqarishda bo'lishi mumkin bo'lgan baxtsiz hodisalarning va iqtisodiy yo'qotishlar oldi olishdan iborat bo'lib nazariy mashg'ulotlar "Hayot va inson faoliyati havfsizligi" fanining maqsadi, vazifalari, tushunchalari va ta'riflari, mehnat muhofazasining huquqiy-me'yoriy asoslari, mehnat muhofazasining tashkiliy asoslari, texnika xavfsizligi, katta energiya va bosim bilan ishlovchi uskuna va qurilmalarni ishlatishdagi xavfsizlik texnikasi, yuk tashish va yuklash-tushirish ishlaridagi xavfsizlik texnikasi modullaridan iborat.

Fan o'qitilishining maqsadi - bo'lajak Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi yo'nalishlaridagi mutaxassislariga turli tusdagi texnologik jarayonlarda mavjud xavfli va zararli omillardan himoyalani, yonish-portlash yuz berganda inson hayotini, fuqarolarni, shuningdek moddiy boyliklarni muhofaza qilish, talafot olganlarga birlamchi yordam berish qoidalarini o'rgatishdan iborat.

II. ASOSIY QISM

Ma'ruza mashg'ulotlari

1-mavzu. "Hayot va inson faoliyati xavfsizligi" faniga kirish. Hayot va inson faoliyati xavfsizligini ta'minlash. Hayot va inson faoliyati xavfsizligi haqida tushuncha. Hayot va inson faoliyati xavfsizligining asosiy tushunchalari va terminlari. Hayot va inson faoliyati xavfsizligi tarkibiy qismlari va ularning tekshirish obektlari. Hayot va inson faoliyati xavfsizligi nazariy asoslari.

2-mavzu. Hayot va inson faoliyati xavfsizligining huquqiy asoslari. Hayot va inson faoliyati xavfsizligining huquqiy asoslari, mazmuni. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha qabul qilingan asosiy qonunlar, standartlar, nizomlar, qoidalar va me'yoriy hujjatlar tizimi.

3-mavzu. Faoliyat xavfsizligini tahlil qilish. Faoliyat xavfsizligini tahlil qilish. Xavflar, ularning tasnifi. Faoliyat xavfsizligini ta'minlash tamoyillari, uslublari. "Inson - muhit" tizimida inson omili.

4-mavzu. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik va psixologik asoslari. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomika asoslari asosiy prinsip va usullari. Faoliyat xavfsizligi psixologiyasi. Inson faoliyatini tashkil qilishning psixologik jihatlari. Ish joylarini estetik jihatdan jihozlash.

5-mavzu. Sog'lom turmush tarzi. Inson mehnat faoliyatiga ta'sir etuvchi salbiy omillar, ularning turlari, mohiyati va himoyalani usullari. Sog'lom turmush tarzi tushunchasi. Turmush tarzining kasallik profilaktikasi bilan aloqasi. Harakat faolligini inson sog'ligi va faoliyatiga ta'siri. Faoliyat shakllari va ko'rinishlari. Har xil shakldagi faoliyatda energiya sarfi. Mehnat faoliyatini og'irligi va kuchlanganligini baholash.

6-mavzu. Insonni mehnat qobiliyati va uning samaradorligini oshirish xususiyatlari. Mehnat qobiliyati. Inson mehnat faoliyati samaradorligini oshirishning xususiyatlari. Xotin-qizlar va o'smirlar mehnat faoliyatining xususiyatlari.

7-mavzu. "Ayollarni mehnat gigienasi". Ilmiy texnika taraqqiyotidan foydalanishda ayollar mehnatining muhimligi va ishlab chiqarish tarmoqlarida tutgan o'rni. Kasb bilan bog'liq zararli omillarni 3 guruhini ayollar organizmigata'siri (shovqin, jismoniy zo'riqish, ishchi holati, mikroqim, vibratsiya, elektromagnit nurlanishlari, kimyoviy omil va boshqalar). Ayollar mehnat gigienasida reglamentlar, qonuniy xujjatlar.

8-mavzu. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimini tashkil qilish. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimi, xavfsizlikni ta'minlashga oid tadbirlarini rejalashtirish. Ishlab chiqarishda faoliyat xavfsizligini boshqarish tizimini mablag' bilan ta'minlash.

9-mavzu. Xavfsiz faoliyatni tashkil qilishda xodimlar bilimini tekshirish va o'qitish. Ishlovchilarni faoliyat xavfsizligi talablariga amal qilishga o'qitish va qayta tayyorlash tizimi. Xodimlarni o'qitish va qayta tayyorlash ni tashkil qilish. Bilimlarni tekshirish va baholash tizimi samaradorligi.

10-mavzu. Ishlab chiqarishda sodir bo'ladigan baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklari. Ishlab chiqarishda mehnat qobiliyatini yo'qotilishi. Faoliyat jarayonida sodir bo'ladigan avariylar. Ishlab chiqarishda faoliyat jarayoni vaqtida yuzaga keladigan jarohatlanishlar va kasb kasalliklari.

11-mavzu. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi. N-1 shakldagi dalolatnomani to'ldirish tartibi. O'quv muassasalarida baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi.

12-mavzu. Ishlab chiqarishning sanitariyasi va gigienasi me'yorlari, mazmuni. Ishlab chiqarish sanitariyasi va gigienasi. Sanitariya me'yorlari va qoidalari. Ishlab chiqarish ob'ektlariga qo'yiladigan umumiy talablar. Ish joyidagi havoy muhitining ko'rsatkichlari. Ishlab chiqarishda mo'tadil ob-havo (qulay mikroqim) sharoiti. Changlarning hosil bo'lishi. Havoy muhitini tekshirish.

13-mavzu. Qurilish va qurilish materiallari ishlab chiqarishda mehnat gigienasi. Qurilish materiallarini ishlab chiqarish va qurilish sanoatini rivojlantirish ahamiyati. Qurilish materiallarini texnologik jarayoni, g'isht, sopol, sement, temir-beton mahsulotlarini ishlab chiqarishda mehnat gigienasi. Qurilish sanoatining o'ziga hosligi va mehnat sharoitlariga gigienik baho berish. Quruvchilarga ta'sir qiluvchi zararli va xavfli omillar, umumiy va kasb kasalliklarini kelib chiqishi. Quruvchilar va qurilish materiallarini ishlab chiqaruvchilarni mehnat sharoitidagi zararli va xavfli omillarni oldini olish chora-tadbirlari.

14-mavzu. Ishlab chiqarish changlari va zaharli moddalarning inson organizmiga salbiy ta'siri, ularga qarshi chora-tadbirlar. Ishlab chiqarish changlari moddalarning inson organizmiga salbiy ta'siri. Changlarga qarshi chora-tadbirlar. Ishlab chiqarish jarayonlarida zararli omillar va ulardan himoyalani tadbirlari. Ishlab chiqarishda zararli moddalar va ulardan himoyalani usullari.

15-mavzu. Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish va yoritish tizimi
Ishlab chiqarish korxonalarini shamollatish tizimi ularning turlari. Umumiy va mahalliy

shamollatishning mohiyati. Ishlab chiqarishda yoritish va uni meyorlari. Tabiiy va sun'iy yoritish. Yoritishga qo'yiladigan sanitar-gigienik talablar. Yoritish vositalari va turlari.

16-mavzu. Ishlab chiqarishda shovqin va titrash.Shovqin va titrash inson organizmiga zararli ta'siri. Yuzaga kelish sabablari va manbalari. Shovqin va titrashni tasniflash, muhofaza chora-tadbirlarini belgilash.Ultra va infratovushlarning inson organizmiga zararli ta'siri. Yuzaga kelish manbalari va sabablari. Himoyalalanish vositalari.

17-mavzu. Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri.Ishlab chiqarishda zararli nurlanishlar, ularning xususiyatlari va inson organizmiga ta'siri. Yuzaga kelish manbalari va sabablari. Ularni tasniflash va meyorlash. Nurlanish manbalari va ulada ishlovchilarning xavfsizligini ta'minlash.

18-mavzu.Xavfsizlik texnikasi. Xavfsizlik texnikasi xizmati va uning vazifalari. Sanoat korxonalaridagixavfsizlikning texnik asoslari va umumiy talablari. Xodimlarning shaxsiy himoya vositalari va ulargaqo'yiladigan talablar. Mehnatni muhofaza qilish bo'yicha tadbirlar belgilash vaxavfsizlik usullarini o'qitish19-mavzu.Katta energiya va bosim ostidagi idishlarni ishlatgandaxavfsizlik talablari. Bug' va suv qozonlarini ishlatishda xavfsizlik talablari. Suyultirilgan, eritilgan va yuqori bosimdagi gazlar saqlanuvchiballonlarini ishlatishda xavfsizlik talablari. Avtoklav uskunalarni ishlatishda xavfsizlik talablari. Kompresor qurilmalarini ishlatganda xavfsizlik talablari.

20-mavzu. Ishlab chiqarishda elektr xavfsizligi. Elektr xavfsizligi. Elektr tokining turlari.Elektr tokining inson organizmiga ta'siri.Elektr qurilmalaridan xavfsiz foydalanish uchun qo'yiladigan umumiy talablar.Elektr tokidan zararlanihlarning yuzaga kelishi. Elektr tokidan shikastlanishni oldini olishda texnik chora va shaxsiy himoya vositalari. Yerga ulash va uning ahamiyati.

21-mavzu. Yong'in xavfsizligini ta'minlash choralari

Yong'in ofati, uning kelib chiqish sabablari, omillari, turlari, yonish fazalari va ularning xususiyatlari. Iqtisodiyot tarmoqlari binolari, inshootlari va qurilish materiallarining yong'inga qarshi bardoshlilik darajalari. Sanoat korxonalarining yong'inga va portlashga xavfi bo'yicha toifalari.

22-mavzu. Birlamchi tibbiy yordam ko'rsatish asoslari Respublikada halokatlar tibbiy xizmatining tashkil etilishi va uning asosiy vazifalari. Jabrlanganlarga birlamchi tibbiy yordam ko'rsatishning tartib va qoidalari. Yurak-o'pka reanimatsiyasi (qayta jonlantirish)ni o'tkazish qoidasi. Tomirlardan qon ketishi, turlari, vaqtincha to'xtatish usullari.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Ushbu o'quv fani bo'yicha talabalarni amaliy mashg'ulotlarni ma'ruzalar matni va tavsiya etilgan adabiyotlar hamda davriy jurnallar, internet materiallari bilan ishlashni, standart va malaka talablariga mos ravishda bajarishni o'z ichiga oladi. Amaliy mashg'ulotlar davomida talabalar ishlab chiqarish korxonalarining mehnat muhofazasi bo'limlari tomonidan yuritiladigan me'yoriy hujjar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradilar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

- 1.Fanining asosiy tushunchalari mohiyati; xavf turlarini, ularni guruhlash va identifikatsiyalash.
- 2.Hayot va inson faoliyati havfsizligining qulay sharoitlari, ishchi o'rning ergonomikasini o'rganish.
- 3.Mehnat muhofazasi bo'yicha ishlarni tashkil etishda ish beruvchining vazifalarini o'rganish.
- 4.Mehnat muhofazasi bo'yicha ishlarni tashkil etishda mehnat muhofazasi muhandisining huquq va majburiyatlarini o'rganish.

5.Mehnat sharoitini baholash va mehnat sharoiti bo'yicha ish o'rinarini attestatsiya qilish metodikasini o'rganish.

6.Xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnomalar va ularni hujjatlashtirish tartibi. Xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnomalar tuzish.

7.Kasbiy kasalliklarni va ishlab chiqarishdagi jarohatlarni tekshirish, hisobga olish va aniqlash usullari. N-1 shakldagi dalolatnoma va uni to'ldirish tartibini o'rganish.

8.Mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishni xududiy, ishlab chiqarishdagi darajasi.

9.Mexanik jarohatlanishdan muhofazalanish va muhofazalovchi vositalarni aniqlash.

10. Elektr tokidan himoya qiluvchi vositalarni o'rganish.Elektr tokining inson organizmiga fiziologik ta'siri.

11.O'zbekiston Respublikasi "Yong'in xavfsizligi to'g'risida"gi qonunini o'rganish

12. Yong'inni o'chirishning asosiy vositalari va ularni amalda qo'llash usullari.

13. Mehnat to'g'risidagi qonunchilikning amal qilish sohasini o'rganish

14. Xodimning huquqlari va majburiyatlarini o'rganish

15. Ish beruvchining huquqlari va majburiyatlarini o'rganish

16. Mehnat shartnomasi haqida tushuncha va mehnatga oid bo'lgan munosabatlarni o'rganish

17. Mehnat shartnomasini tuzish tartibini o'rganish

18.Mehnat shartnomasini o'zgartirish tartibini o'rganish

19. Xodimni ishdan chetlashtirish tartibini o'rganish

20. Mehnat shartnomasini bekor qilish tartibini o'rganish

21. Ish vaqtiga oid bo'lgan munosabatlarni o'rganish

22. Dam olish vaqti va unga oid bo'lgan munosabatlarni o'rganish

23. Ta'tillar to'g'risidagi umumiy qoidalarni o'rganish

III.Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Laboratoriya mashg'ulotlari o'quv rejada rejalashtirilmagan.

IV. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlari o'quv rejada rejalashtirilmagan.

V.Kurs ishi (loyihasi) bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Kurs ishi (loyihasi) o'quv rejada rejalashtirilmagan.

VI. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Mazkur fandan mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar yangi innovatsion va kompyuter texnologiyalari qo'llanilgan holda yozma va og'zaki shaklda olinadi. Bunda uchta o'zaro bog'liq anglash va ijod qilish faoliyatini o'z ichiga oladi: mashg'ulotlarda olingan axborotni qayta ishlash, qabul qilinganlarini tizimlashtirish, mustaqil shakllantirish, xulosalash va umumlashtirish.

Mustaqil ta'limning birinchi topshirig'i barcha uchun majburiy bo'lib,uni bajargan talaba oraliq nazorat uchun belgilangan maksimal ballning 60%ini qo'lga kiritadi. Ikkinchi va uchinchi mustaqil ta'lim topshiriqlarini belgilangan tartibda bajarish talabaga oraliq nazorat uchun yuqiri ball olish imkonini beradi. Ular mos ravishda birinchi va ikkinchi oraliq nazorat ballariga qo'shiladi.

Mustaqil ta'lim uchun quyidagi topshiriqlar tavsiya etiladi:

1. Amaliy mashg'ulotlariga tayyorgarlik ko'rish. Bunda talaba har bir amaliy mashg'ulotlari mavzulariga tayyorgarlik ko'rish va uni konspektlashtirish uchun ARMDa ishlash, elektron resurslardan foydalanish lozim.
2. Esse yozish. Bunda talaba tavsiya etilgan mavzulardan ixtiyoriy Ita mavzu tanlab oladi va tanlagan mavzusini esse shaklida bayon qiladi. U mavzuning mohiyatini tushuntirish, bilish, aytib berish, tasavvurga ega bo'lishi lozim.
3. Tavsiya etilgan mustaqil ta'lim mavzulari bo'yicha taqdimotlar va referatlar tayyorlash

Referatlar va taqdimotlar tayyorlash uchun tavsiya etiladigan mustaqil ta'lim mavzulari:

1. Hayot va inson faoliyati xavfsizligi muammolarini o'rganishga katta hissa qo'shgan jahon vavatanimiz olimlari. Ularning asosiy ilmiy-amaliy ishlari.
2. Xavfsizlikni ta'minlash tamoyillari va uslublarini tahlil qilish.
3. Faoliyatning turli bosqichlarida xavfsizlik shartlarini tahlil qilish.
4. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik ko'rsatkichlarini tahlil qilish.
5. Ish o'rmini tashkillashtirishning talablari.
6. Inson antropometrik ko'rsatkichlarining faoliyat xavfsizligiga ta'siri.
7. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda psixologik omillarning ahamiyati.
8. O'zbekiston Respublikasida hayot faoliyat xavfsizligini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun va meyoriy hujjatlar tizimi.
9. Hayot va inson faoliyati havfsizligi fani bo'yicha glossariy tuzish.
10. Insonning fiziologik va psixologik tavsiflarining xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.
11. Odam anatomiyasining (antropometrik parametrlarining) xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.
12. Hayot va inson faoliyati havfsizligini ta'minlashga oid xalqaro tajriba va izlanishlar taxlili.
13. Hayot va inson faoliyati havfsizligini ta'minlashga oid chet davlatlarda qabulqilingan qonunlar va meyoriy hujjatlar taxlili.
14. Shovqin va titrashdan himoyalaniish texnik vositalarining guruhlanishi va tuzilishi.
15. Mashina va mexanizmlar uchun xavfsizligi texnikasi talablari.
16. Davlat yong'in xavfsizligi xizmati.
17. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlar to'g'risida statik ma'lumotlar taxlili.
18. Yong'indan himoyalaniishning zamonaviy texnik vositalari.
20. Xalqaro terrorizm va terroristik tashkilotlar.
19. O'zbekistonda bo'lishi mumkin bo'lgan texnogen xavflar.
20. Markaziy Osiyoda bo'lishi mumkin bo'lgan tabiiy xavflar.
21. "Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish" to'g'risida"gi qonun.
22. Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimi (FVDT)ning strukturaviy tuzilishi.
23. O'zbekiston Respublikasi "Fuqaro muhofazasi to'g'risida"gi qonuni.
24. O'zbekiston Respublikasi "Terrorizmga qarshi kurash to'g'risida"gi qonuni.
25. O'zbekiston Respublikasi "Xavfli ishlab chiqarish obyektlarining sanoat

- xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni.
26. O'zbekiston Respublikasi "Gidrotexnika inshootlarining xavfsizligi to'g'risida" gi qonuni.
29. "Sanitariya nazorati to'g'risida"gi qonuni.
27. O'zbekiston Respublikasi "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi qonuni.
28. Tashkilotlardagi mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishdagi xavfli obyektlari.
29. Mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarish nixududiy, ishlab chiqarishdagi darajasi.
30. Korxonalarda ishchilarni mehnatini muhofaza qilishni tashkillashtirish.
31. Ish joylarini sharoitiga ko'ra attestatsiya qilish, korxonalaridagi mehnatni muhofazalash ishlari bo'yicha sertifikatsiyalash.
32. Davlatimizda va chet ellardagi Hayot va inson faoliyati havfsizligining madaniyatini nolati.
33. Hayot va inson faoliyati havfsizligining madaniyatini umumiy tavsifi, uning tarixiy, falsafiy, ijtimoiy va diniy asoslari.
34. Hayot va inson faoliyati havfsizligining madaniyatini tushunchasi.
35. Hayot va inson faoliyati havfsizligining madaniyatini tashkil etish ob'ektlari.
36. Hayot va inson faoliyati havfsizligi sohasidagi xalqaro tajribalar.
37. Xodimlarning xavfsiz faoliyatini tashkil qilish chora-tadbirlari.
38. Ish beruvchining majburiy javobgarligi.
39. Mehnat xavfsizligi bo'yicha xodimning bilimlarini tekshirish. Insonning faoliyat jarayoniga adaptatsiyasi
40. Yo'l qurilishi mashinalarini ishlatishda xavfsizlik texnikasi bo'yicha yo'riqnomalar tuzish.

VII. Ta'lim natijalari / kasbiy kompetensiyalari

- 3 Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. **Talaba:**
- ishlab chiqarish faoliyatini tashkil qilishda mehnat huquqi va ularni o'rganish;
 - ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish;
 - zararlangan shikastlanish o'choqlaridagi fuqarolarni qutqarish va tiklov ishlarini o'tkazish;
 - yong'inga qarshi xavfsizlik choralarini ko'rish;
 - ishlab chiqarish sanitariyasi va mehnat gigiyenasi to'g'risida **tasavvurga ega bo'lishi.**
- xavfsiz mehnat sharoitini ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun hujjatlari va boshqa meyoriy-huquqiy hujjatlarning asosiy talablarini;
 - xavfli va zararli ishlab chiqarish omillarining yuzaga kelishining oldini olish usullarini;
 - ishlab chiqarishda mikroiqimning gigiyenik me'yorlarini tashkil etishni **bilishi va ulardan foydalana olishi;**
 - ishlab chiqarish tarmoqlarida xavfsiz ish sharoitini tashkil etishni;
 - korxonada faoliyati davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlar

	turlari, ularning kelib chiqish sabablari, oqibatlarini tahlil qilish uslublari; – korxonada faoliyati davomida sodir bo'lishi mumkin bo'lgan favqulodda vaziyatlarda insonlar va moddiy boyliklarni saqlash va qutqarish vositalarini ishlatish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.
4	VIII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: -Ma'ruzalar; -Amaliy (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); -Guruh va kichik guruhlarda ishlash; -Taqdimotlar qilish; -Jamoa bo'lib ishlash.
5	IX. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, oraliq nazorat, mustaqil ish shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni (testni) muvofaqiyatli topshirishi kerak bo'ladi.
6	Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yxati Asosiy adabiyotlar 1. A. Mark, P. Friend James Fundamentals of Occupational Safety and Health. Bernan Press. Germaniya, 2007 2. N.S.Baxriddinov. «Hayot va inson faoliyati havfsizligi». O'quv qo'llanma.-T.: "DIMAL", 2024, 371b 3.A.T.Mamadaliyev., Z.N.Mamadjanov., M.M. Sobirov. «Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi». Darslik.-T.: "DIMAL", 2024, 416 b 4. Narziyev Sh.M., Kurbonov Sh.X. Hayot va inson faoliyati havfsizligi. O'quv qo'llanma.-T.: "Yangi nashr", 2019.– 234 b. 5.Q.X.Muftaydinov, H.M.Qodirov, E.Yu.Yulchiyev. Ekologiya. Darslik.-T.: «Fan va texnologiya», 2020, 400 bet. 6.A. Raxmatov va boshqalar. « Injenerlik ishlari va ishlab chiqarishda inson faktori ». O'quv qo'llanma. Toshkent – 2009. 7.E.I. Ibragimov, S. Gazinazarova, O.R. Yuldashev. "Mehnat muhofazasi maxsus kursi" Toshkent – 2014. 8.Q.Abduraxmonov, A. ..Irmatova."Mehnat muhofazasi". O'quv qo'llanma Toshkent — 2015. 9.Baxriddinova N. M., Sulaymanov S.S. "Hayot va inson faoliyati havfsizligi" O'quv qo'llanma. Buxoro-2020. 10.H.X.Razzakov,Sh.A.Mamasov. "Hayot va inson faoliyati havfsizligi" O'quv qo'llanma. Toshkent — 2019. Qo'shimcha adabiyotlar 8.Yuldashev O.R., Djaborova Sh.G., Xasanova O.T. Hayot faoliyati xavfsizligi. Darslik.-T.: "Toshkent-Iqtisodiyot", 2014.– 268 b. 9.O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – T.:O'zbekiston, 2022. –56b. 10."Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi (yangi tahriri) O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 2016 yil 22 sentyabr. 11.D.Yo. Yormatova, X.S. Xushvaqtova. " Ekologiya va tabiatni muhofaza qilish". Darslik.-T.: «Fan va texnologiya», 2018, 200 b. 11. Н.И.Чепелев, Т.В.Маслова. "Правила по охране труда в сельском хозяйстве". Учебное пособие. Электронное издание. Красноярск 2021.

	Axborot manbalar 12. www.gov.uz – O'zbekiston Respublikasi xukumat portali. 13. www.lex.uz – O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
7	Namangan muhandislik-qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va institut ilmiy-uslubiy kengashining «__»_____2024 y.dagi __ sonli majlis bayoni bilan tasdiqlangan.
8	Fan/modul uchun mas'ullar: Sh.Mamadaliyev – NamMQI "Mehnat muhofazasi va ekologiya" kafedrasida katta o'qituvchisi. Q.Mashrabov - NamMQI "Mehnat muhofazasi va ekologiya" kafedrasida stajyor o'qituvchisi.
	Taqrizchilar: L.Mamajonov – NamDU. "Biotexnologiya" kafedrasida dotsenti. Z.To'rayev – NamMQI Kimyoviy texnologiya kafedrasida professori, texnika fanlari doktori.